ODVOLANIE VOČI POZITÍVNE ENUMEROVANÝM UZNESENIAM – KROK VPRED ČI VZAD?

doc. JUDr. Alexandra Kotrecová, PhD., LL.M.
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra občianskeho práva
alexandra.kotrecova@flaw.uniba.sk

a

Mgr. Marek Ivančo
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra občianskeho práva
marek.ivanco@flaw.uniba.sk

1. Úvod

Význam opravných prostriedkov a, *in concreto*, odvolania je pre civilný proces bezpochybne nemalý. Odvolanie totiž neslúži iba stranám, resp. účastníkom civilného procesu, ale aj záujmu samotného štátu či dokonca súdov. Už samotný prof. Hora tvrdil, že súd je tým subjektom, ktorý čelí neľahkej úlohe rozhodnúť správne i spravodlivo. Predstava, že by voči rozhodnutiu súdu neexistovala žiadna náprava, by prehlbovala zodpovednosť samotných sudcov, ktorá by mohla byť neznesiteľná.[1] Totižto ani tá najlepšia pripravenosť, svedomitosť a najsústredenejšia pozornosť sudcu venovaná prejednávanej veci nedáva plné záruky správnosti rozhodnutia a nevylučuje možnosť omylu.[2] Rovnako nielen nesprávne pochopenie zákona, ale aj náhodné prehliadnutie pri zisťovaní skutkových okolností i subjektívne sympatie či antipatie sudcu a vplyv panujúcich miestnych názorov a predsudkov tu hrajú úlohu, s ktorou treba počítať a ktorej pôsobenie treba eliminovať ako škodlivé.[3] Naopak, neexistencia žiadnej nápravy voči rozhodnutiam súdu by u nezodpovedných sudcov poskytovala priestor pre ľahkovážnosť i povrchnosť. Odvolanie je v tomto ohľade zároveň jediným riadnym opravným prostriedkom a najdostupnejšou možnosťou nápravy potenciálneho pochybenia. Je teda zrejmé, že akýkoľvek zásah do tak podstatného inštitútu má markantné konzekvencie.

Vplyvom nemálo zmieňovanej rekodifikácie civilného práva procesného došlo k zmenám naprieč celou škálou zaužívaných procesných inštitútov. Prirodzene, rekodifikácia sa dotkla aj spomínaného a dlhodobo etablovaného inštitútu odvolania. Spomedzi viacerých zmien v tomto inštitúte sa v tomto príspevku zameriavame najmä na zmenu týkajúcu sa prípustnosti

[1] HORA, V. *Československé civilní právo procesní*. III. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 8.
[2] FICOVÁ, S. *Systém opravných prostriedkov v civilnom procese*. Bratislava : MANZ, 1998, s. 20.
[3] ŠTAJGR, F. *Zásady civilního soudního řízení*. Praha : Všehrd, 1946, s. 108.

odvolania proti prvoinštančným uzneseniam podľa § 357 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „CSP“ alebo „Civilný sporový poriadok“). Naskytá sa preto otázka, či táto zmena v právnej úprave odvolaniu prospela a či je aktuálna právna úprava v tomto smere dostatočná.

2. Všeobecný rámec aktuálneho vymedzenia prípustnosti odvolania voči uzneseniu v civilnom procese a jeho ústavnoprávny súlad

Esenciálnym pre vyvodenie záverov tohto príspevku je posúdenie nastavenia koncepcie prípustnosti odvolania proti uzneseniu v civilnom procese. Predošlá právna úprava etablovala v § 201 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „OSP“ alebo „Občiansky súdny poriadok“) tzv. generálnu prípustnosť odvolania proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa, pokiaľ to zákon nevylučoval.[4] Na toto ustanovenie, prirodzene, nadväzovalo niekoľko osobitných predpisov odkazujúcich na použitie Občianskeho súdneho poriadku. Takto nastavená prípustnosť vychádzala z princípu generálnej klauzuly, ktorý znamená, že strana civilného procesu sa môže odvolať proti každému prvoinštančnému rozhodnutiu. Ide tu o realizáciu princípu dvojinštančnosti konania vyjadrujúceho, že v zásade každé rozhodnutie súdu je preskúmateľné ešte ďalšou inštanciou v odvolacom konaní za predpokladu, že na to dá strana podnet podaním odvolania.[5]

Situácia sa však s prijatím Civilného sporového poriadku diametrálne zmenila. Prípustnosť odvolania proti uzneseniu je redukovaná, a to vplyvom zavedenia tzv. pozitívnej enumerácie uznesení reflektovanej v § 355 ods. 2 CSP a § 357 CSP. V zmysle týchto ustanovení je odvolanie voči uzneseniu súdu prvej inštancie prípustné iba vtedy, ak to zákon pripúšťa, a iba voči tým uzneseniam, ktoré sú v zákone taxatívne vypočítané. Dôvodom takéhoto obmedzenia malo byť podľa dôvodovej správy[6] zavedenie nového inštitútu, ktorým je sťažnosť ako prostriedok nápravy slúžiaci na odbremenenie odvolacích súdov.[7]

---

[4] Zákon vylučoval odvolanie iba proti uzneseniam uvedeným v § 202 ods. 2 a 3 OSP.
[5] *Mutatis mutandis* rozhodnutie Najvyššieho súdu SR zo dňa 25.04.2012, sp. zn. 6Sžp/14/2011.
[6] Dôvodová správa k § 357 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok.
[7] V súvislosti so zavedením inštitútu sťažnosti sa vynorili taktiež niektoré ďalšie otázky. Vyvolala ich najmä povaha ustanovenia čl. 142 ústavného zákona č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (ďalej aj „Ústava SR“), podľa ktorého je proti rozhodnutiu zamestnanca súdu prípustný „opravný prostriedok“. Sťažnosť však nie je opravným prostriedkom, ale prostriedkom procesnej nápravy. Túto skutočnosť potvrdzuje aj jej systematické nezaradenie do štvrtej časti CSP označenej ako „Opravné prostriedky“. Otáznik nad povahou konformity právnej úpravy Civilného sporového poriadku s čl. 142 Ústavy SR bol však uzavretý, a to v prospech nevyhnutnosti potreby chápania pojmu „opravný prostriedok“ podľa predmetného článku extenzívne.

Z vyššie uvedených tvrdení je *prima facie* zrejmé, že došlo k výraznej limitácii prípustnosti odvolania proti uzneseniu ako primárne procesnému rozhodnutiu. V nadväznosti na to sa natíska hypotéza, ktorej predmetom je overenie toho, či táto limitácia nemôže predstavovať ujmu na právach subjektov, ktoré v konaní realizujú svoje procesné práva a povinnosti. Relevantným je v tomto zmysle posúdenie všeobecnej otázky, či takéto nastavenie neobmedzuje subjekty v realizácii ich procesných práv a povinností a či týmto spôsobom nedochádza k porušeniu práva na spravodlivý súdny proces v prípade, ak je subjektom civilného procesu odobraná akákoľvek možnosť podrobiť prieskumu rozhodnutie súdu. Kľúčovým je tu preto posúdenie súladu absencie princípu dvojinštančnosti konania s právom na spravodlivý súdny proces.

V dnešnej dobe supranacionality Európskej únie, ktorej sme súčasťou, nemôžeme obmedziť posúdenie zákonného súladu absencie princípu dvojinštančnosti konania s právom na spravodlivý súdny proces len na vnútroštátne predpisy a rozhodovaciu činnosť. Únijné právo povinnosť dvojinštančného konania nereguluje v žiadnej svojej norme. Naopak, právo na spravodlivý súdny proces je garantované v čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej aj „Dohovor"). Vo vzájomnej súvislosti ustanovení čl. 152 ods. 4[8] a čl. 154c ods. 1[9] Ústavy SR sú Dohovor a judikatúra k nemu sa vzťahujúca záväznými výkladovými smernicami pre interpretáciu jednotlivých obsahových komponentov práva na spravodlivé súdne konanie.[10] Odpoveď na otázku prípustnosti jednoinštančného súdnictva preto možno hľadať práve v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESĽP"), ktorý ochranu práv zakotvených Dohovorom v zmysle jeho čl. 19 zastrešuje.

V nadväznosti na to, ESĽP konštatoval, že jeho úlohou je uistiť sa, či konanie ako celok je spravodlivé v zmysle čl. 6 Dohovoru.[11] Spravodlivosť súdneho konania vrátane prípustnosti jednoinštančného súdnictva sa preto posudzuje v kontexte celého prípadu. Táto konštatácia je ďalej spresnená v rozhodnutí ESĽP, v zmysle ktorého „*čl. 6 Dohovoru nezaväzuje zmluvné*

Bližšie pozri ŠTEVČEK, M. Sťažnosť v Civilnom sporovom poriadku. In: *Justičná revue*, 2016, roč. 68, č. 5, s. 597.

[8] V zmysle čl. 152 ods. 4 Ústavy SR „*Výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s touto ústavou.*"

[9] Podľa čl. 154c ods. 1 Ústavy SR „*Medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom pred nadobudnutím účinnosti tohto ústavného zákona, sú súčasťou jej právneho poriadku a majú prednosť pred zákonom, ak zabezpečujú väčší rozsah ústavných práv a slobôd*."

[10] Rozhodnutie Ústavného súdu SR zo dňa 10.06.2015, sp. zn. I. ÚS 77/2015, bod 17.

[11] Rozhodnutie ESĽP vo veci Dombo Beheer B.V. v. Holandsko zo dňa 27.10.1993, sťažnosť č. 14448/88, bod 31.

štáty Dohovoru, aby zriadili odvolacie súdy".[12] Avšak štát, ktorý zriadi odvolacie súdy, je povinný zabezpečiť, aby tieto súdy poskytovali právnu ochranu plne zodpovedajúcu čl. 6 Dohovoru. Dvojinštančnosť civilného konania preto nie je nevyhnutná. Na druhej strane však je potrebné, aby vec bola posúdená aspoň v jednej inštancii súdom, ktorý spĺňa požiadavky nezávislosti a nestrannosti v zmysle čl. 6 Dohovoru.[13]

Relevantnejšie riešenie ponúka domáca judikatúra, ktorá však ešte donedávna v tejto otázke nebola úplne jasná. V súlade s judikatúrou Ústavného súdu SR totiž dvojinštančnosť konania predstavovala „*ústavnoprocesný princíp, ktorému musí byť podriadená aj organizačná sústava súdov so zákonom ustanovenou pôsobnosťou jednotlivých stupňov súdov.*"[14] Takýto bezvýnimočný záver vyplýva z rozhodnutí datovaných z roku 2006 či 2008. Uvedená rigidnosť však bola prelomená relatívne nedávnym rozhodnutím Ústavného súdu SR z roku 2017, ktorý vyslovil, že „*z ústavnoprávneho hľadiska súdne konanie nie je povinne dvojinštančné*[15]."[16] Dvojinštančnosť totiž prináša aj podstatné negatíva. S vidinou a úsilím minimalizovať možné pochybenia prvoinštančných súdov ide ruka v ruke následok v podobe predĺženia konania, a to o trvanie odvolacieho konania či jeho predraženia, a to o trovy odvolacieho konania. Civilné sporové konanie tak nemusí byť nevyhnutne dvojinštančné, nakoľko požiadavkám spravodlivého procesu vyhovuje aj konanie vykonané pred súdom iba v jedinej inštancii. Prvotný výklad ústavného súdu o dvojinštančnosti z roku 2006 tak z dôvodu preklenutia judikatúry i straty opory v procesnej úprave stratil na význame. Dvojinštančnosti konania sa však venujeme bližšie na konkrétnych príkladoch ďalej v tomto článku.

Vyššie uvedeným záverom pritom logicky zodpovedá aj súčasná konštrukcia odvolania proti uzneseniam. Zákonodarca zúžil rozsah odvolania voči určitým vymedzeným uzneseniam, čím pravdepodobne, ako sme už naznačili, dôjde k podstatnému skráteniu niektorých konaní, v ktorých sa za účinnosti minulej právnej úpravy súd vo väčšine prípadov musel vysporiadať s prípadným podaním opravného prostriedku aj proti procesnému uzneseniu.[17] Takýmto

[12] Rozhodnutie ESĽP vo veci Delcourt v. Belgicko zo dňa 17.01.1970, sťažnosť č. 2689/65, bod 25.
[13] *Mutatis mutandis* rozhodnutie ESĽP vo veci Butkevičius v. Litva zo dňa 26.03.2002, sťažnosť č. 48297/99, bod 43.
[14] Rozhodnutie Ústavného súdu SR zo dňa 14.09.2006, sp. zn. II. ÚS 195/06 či rozhodnutie Ústavného súdu SR zo dňa 03.12.2008, sp. zn. III. ÚS 239/08.
[15] Určitou výnimkou sú trestné veci, u ktorých táto požiadavka vyplýva z čl. 2 Protokolu č. 7 k Dohovoru. Bližšie pozri kapitolu 4.1 pojednávajúcu aj o tom, či uloženie poriadkovej pokuty možno vnímať ako trestnoprávnu sankciu.
[16] Rozhodnutie Ústavného súdu SR zo dňa 28.02.2017, sp. zn. III. ÚS 152/2017 či rozhodnutie Ústavného súdu SR zo dňa 31.08.2017, sp. zn. I. ÚS 389/2017.
[17] Možno sa dôvodne domnievať, že ide o jeden z mnohých krokov novozavedenej sociálnej koncepcie civilného procesu usilujúcej o zrýchlenie súdnych konaní, ktorá prirodzene reflektuje vymožiteľnosť práva. Bližšie pozri

zúžením rozsahu pritom v zásade nedošlo k porušeniu princípu dvojinštančnosti civilného konania, nakoľko tento princíp nie je absolútny. Jednoznačne teda možno konštatovať, že aktuálne zakotvenie prípustnosti odvolania voči uzneseniam vo všeobecnosti nepredstavuje porušenie práva na spravodlivý súdny proces.

Je však otázne, či jednoinštančné súdnictvo a situácie predpokladané aktuálnou právnou úpravou v niektorých prípadoch nevybočujú z ústavných medzí. Totižto kým rozhodovacia činnosť súdnych úradníkov má pevne vymedzené mantinely zákonom č. 549/2003 Z. z. o súdnych úradníkoch v znení neskorších predpisov, rozhodovaciu činnosť súdu a sudcu v zásade nie je možné obmedziť. To znamená, že aj keď je na vydanie určitého uznesenia kompetentný súdny úradník, nič nebráni sudcovi v tom, aby takéto uznesenie vydal on sám. Problémom v tejto súvislosti môže byť situácia, ak určité uznesenie, proti ktorému nie je prípustné odvolanie, vydá práve sudca a nie súdny úradník. Pohnútka sudcu totiž môže spočívať v zamedzení prieskumu daného uznesenia, a to tým, že proti jeho rozhodnutiu nebude prípustné ani odvolanie, ani sťažnosť[18]. Uvedeným spôsobom je možné z pohľadu sudcu predísť tomu, aby musel preskúmavať sťažnosť, nakoľko vydaním uznesenia „vybaví“ danú vec konečným spôsobom. Prieskum sťažnosti, za účelom ktorého je niekedy potrebné nariadiť dokonca pojednávanie[19], sa v tomto smere javí ako náročnejší proces v porovnaní s jednoduchým vydaním uznesenia.

Druhý problém natískajúci sa v kontexte zásadnej neobmedzenosti rozhodovacej činnosti súdu spočíva v tom, že súd môže vydávať nielen meritórne rozhodnutia, ale aj akékoľvek uznesenia procesného charakteru, na ktorých vydanie súdny úradník nemusí byť oprávnený (*ipso facto* je vylúčená sťažnosť). Táto situácia evokuje, že diapazón sudcovskej rozhodovacej činnosti je natoľko široký, že prípadný prieskum takto koncipovanej rozhodovacej činnosti súdu nemožno uzavrieť do jedného zákonného ustanovenia, nakoľko by tým *prima facie* nedošlo k pokrytiu všetkých eventualít. Vyvstáva teda otázka, ako je garantovaná možnosť prieskumu vo vzťahu k určitým uzneseniam, ktoré sa nenachádzajú v § 357 CSP.[20]

3. Je možné podať odvolanie aj voči uzneseniam neuvedeným v ustanovení § 357?

ŠTEVČEK, M., IVANČO, M. The conception of civil procedure in the Slovak Republic. In: *Juridical Tribune,* 2017, roč. 7, special issue, s. 119-135.

[18] Pripomíname, že sťažnosť je v zmysle § 239 CSP prípustná iba proti takému uzneseniu prvoinštančného súdu, ktoré vydal súdny úradník.

[19] Túto eventualitu pripúšťa zákon, a to v § 249 CSP, podľa ktorého o sťažnosti rozhoduje súd prvej inštancie „spravidla“ bez nariadenia pojednávania.

[20] K tomu sa bližšie vyjadrujeme v kapitole 4 tohto článku.

Doslovný výklad § 357 CSP[21] evokuje, že nesprávnosť iného ako pozitívne enumerovaného uznesenia nie je možné namietať. Predmetné ustanovenie je však nutné vnímať systematicky vo vzájomnej spojitosti s § 365 ods. 2 CSP. V zmysle tohto ustanovenia „*odvolanie proti rozhodnutiu vo veci samej možno odôvodniť aj tým, že právoplatné uznesenie súdu prvej inštancie, ktoré predchádzalo rozhodnutiu vo veci samej, má vadu uvedenú v odseku 1, ak táto vada má vplyv na rozhodnutie vo veci samej*.“ Uvedené znamená, že odvolanie bude možné odôvodniť aj vadami obsiahnutými v procesnom uznesení, ktoré má vplyv na napádané rozhodnutie vo veci samej. Nesprávnosť a vadnosť uznesenia, proti ktorému nebude prípustné odvolanie v intenciách § 357 CSP (z dôvodu čoho nadobudne právoplatnosť doručením), teda *in fine* bude možné namietať. Prirodzene ale nebude možné napádať samotný výrok procesného uznesenia, proti ktorému naďalej nebude prípustné odvolanie podľa § 357 CSP. Vada právoplatného uznesenia, ktoré predchádzalo meritórnemu rozhodnutiu, však poslúži ako dôvod pre podanie odvolania voči rozhodnutiu, proti ktorému bude odvolanie prípustné. V prípade naplnenia hypotézy tohto ustanovenia bude odvolací súd postupovať podľa § 389 ods. 2 CSP, pričom bude nevyhnutné preukázať vecný vplyv a vadu právoplatného uznesenia na napádané meritórne rozhodnutie a jeho správnosť.

Ako ilustráciu uvádzame procesnú situáciu, na základe ktorej súd na návrh nepripustí zmenu žaloby. Uznesenie o nepripustení zmeny žaloby nefiguruje medzi ustanoveniami uvedenými v § 357 CSP. *Ergo*, nie je proti nemu prípustné odvolanie. Takéto uznesenie však eventuálne môže viesť k zamietnutiu žaloby a teda k procesnému neúspechu žalobcu. Žalobca preto bude oprávnený podať odvolanie proti rozhodnutiu o zamietnutí žaloby, pričom v ňom bude môcť namietať aj nesprávnosť právoplatného uznesenia, ktorým súd nepripustil zmenu žaloby. To všetko za predpokladu, že právoplatné uznesenie bude obsahovať vadu podľa § 365 ods. 1 CSP a zároveň bude mať priamy vplyv na rozhodnutie vo veci samej o zamietnutí žaloby. V nadväznosti na to odvolací súd postupom podľa § 389 ods. 2 CSP zruší odvolaním napadnuté rozhodnutie o zamietnutí žaloby a tiež právoplatné uznesenie o nepripustení zmeny žaloby, ktoré rozhodnutiu o zamietnutí žaloby predchádzalo. Dodávame, že ak by aj k zrušeniu právoplatného uznesenia o nepripustení zmeny žaloby z povahy veci v pravom slova zmysle nedošlo, odvolací súd je v zmysle § 391 ods. 2 a ods. 3 CSP povinný vysloviť právny názor, ktorý bude pre súd prvej inštancie záväzný. Odvolací súd preto taktiež môže uviesť procesný postup, v ktorom zaviaže prvoinštančný súd k pripusteniu navrhovanej zmeny žaloby.

[21] Bližšie pozri kapitolu 2 tohto článku.

Pri otázke možnosti namietať vadné uznesenie, ktoré nie je enumerované v § 357 CSP, sa objavili aj názory, podľa ktorých je pri prípustnosti odvolania potrebné vychádzať taktiež zo systematickej súvzťažnosti § 357 CSP a § 375 CSP. Podľa § 375 CSP „*ak odvolanie smeruje proti uzneseniu, proti ktorému nie je prípustné, odvolanie sa predloží odvolaciemu súdu až po vydaní rozhodnutia vo veci samej*.“ V zmysle týchto názorov je prostredníctvom uvádzanej konštrukcie § 375 CSP teda možné podať odvolanie proti každému uzneseniu prvoinštančného súdu vrátane uznesenia, ktoré nie je taxatívne uvedené v § 357 CSP.[22] Rozdielom má byť iba časový okamih, kedy bude súd o odvolaní proti určitému uzneseniu rozhodovať. To znamená, že ak dôjde k podaniu odvolania proti uzneseniu, voči ktorému je odvolanie prípustné, súd o ňom musí rozhodnúť ihneď. Naopak, pri uznesení, voči ktorému nie je odvolanie prípustné, súd nebude rozhodovať ihneď, ale odloží rozhodnutie až do času, kým sa nebude rozhodovať o veci samej. Z hľadiska spôsobu rozhodovania má súd podľa tejto konštrukcie rozhodnúť len tak, že predmetné uznesenie zruší, a to v prípade, že zruší aj napadnuté rozhodnutie vo veci samej podľa § 389 ods. 2 CSP. V prípade, že sa rozhodnutie vo veci samej nenapadne odvolaním, nebude sa podľa uvedeného názoru rozhodovať ani o skôr podanom neprípustnom odvolaní proti uzneseniu.

V nadväznosti na vyššie uvedené možno v zásade súhlasiť s tým, že Civilný sporový poriadok umožňuje namietať aj vadnosť uznesenia neuvedeného v § 357 CSP, a to s poukazom na predošlé závery a výklad k § 365 ods. 2 CSP. *De facto* však § 375 CSP reálne rozhodovanie o odvolaní proti uzneseniu, voči ktorému nie je prípustné odvolanie, neumožňuje. Takéto uznesenie totiž nebude možné zrušiť. V zmysle § 386 písm. c) CSP bude možné iba odmietnuť odvolanie voči tomuto uzneseniu. Z hľadiska hospodárnosti sa odmietnutie odvolania odkladá do momentu po vydaní rozhodnutia vo veci samej. Účel takejto právnej úpravy možno vidieť v hospodárnosti konania a opätovne v sociálnej koncepcii civilného procesu. Zákonodarca sa tu totiž usiloval o sporové konanie bez zbytočných prieťahov a obštrukcií procesných úkonov strán.[23] *A contrario*, ak by neexistovala právna úprava § 375 CSP, súd by sa musel vysporiadať so zjavne neprípustným odvolaním (a tiež prípadnou reťazovou reakciou odvolaní) ešte pred vydaním rozhodnutia vo veci samej, čím by dochádzalo k podstatným a zbytočným prieťahom.

Uvedené teda znamená, že výklad k § 375 CSP nie je možné v nadväznosti na § 357 CSP vnímať príliš extenzívne. Ak dôjde k podaniu odvolania proti uzneseniu, voči ktorému

[22] ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 1195.
[23] Tamtiež, s. 1263.

odvolanie v zmysle § 357 CSP nie je prípustné, odvolací súd takéto odvolanie podľa § 386 písm. c) CSP odmietne. Rozdiel v prípade § 375 CSP bude len v tom, že ak dôjde k podaniu neprípustného odvolania, súd bude ďalej pokračovať v prvoinštančnom konaní a samotné odvolanie predloží na odmietnutie odvolaciemu súdu až po vydaní rozhodnutia vo veci samej. V prípade, že sa nerozhodne vo veci samej, súd neuplatní § 375 CSP, z dôvodu čoho odmietne zjavne neprípustné odvolanie hneď. Súd však nebude môcť nerozhodnúť o neprípustnom odvolaní, nakoľko by došlo k *denegatio iustitiae*.

K doposiaľ uvedeným záverom v tejto stati si dovoľujeme predostrieť, že súd bude môcť zrušiť napádané uznesenie len za predpokladu, že proti takémuto uzneseniu bude prípustné odvolanie podľa § 357 CSP, alebo v prípade, že pôjde o uznesenie obsahujúce vadu podľa § 365 ods. 1 CSP, pričom takéto uznesenie bude mať vplyv na napádané rozhodnutie vo veci, voči ktorému bude prípustné odvolanie. S treťou alternatívou odôvodnenou § 375 CSP sa však nestotožňujeme.

Z hľadiska uvedených možností sa predsa len javí za potrebné bližšie objasniť prvú alternatívu týkajúcu sa § 357 CSP. Aktuálna formulácia § 357 CSP totiž umožňuje isté interpretačné varianty.

Prvým z nich je § 357 písm. e) CSP, ktorý pripúšťa odvolanie proti „*uzneseniu súdu prvej inštancie o zrušení neodkladného opatrenia, alebo zabezpečovacieho opatrenia podľa § 334 a 335 ods. 1 CSP*“. Čo však v prípade, ak súd zamietne návrh na zrušenie neodkladného alebo zabezpečovacieho opatrenia? Ustanovenie § 357 písm. e) totiž vôbec nereflektuje situáciu, ak dôjde k návrhu na zrušenie neodkladného opatrenia. Neodkladné opatrenie však v zmysle § 335 ods. 1 CSP možno zrušiť aj na návrh. Je preto pravdepodobné, že odvolaním bude možné reparovať jednak situáciu, keď sa bude rozhodovať o návrhu na zrušenie neodkladného opatrenia, a jednak tú situáciu, keď sa rozhodne o zrušení neodkladného opatrenia bez návrhu. To všetko za predpokladu, že nastanú dôvody na zrušenie neodkladného opatrenia uvedené v § 334 a 335 ods. 1 CSP. Nazdávame sa teda, že o limitácii prípustnosti odvolania voči uzneseniu o zrušení neodkladného opatrenia je možné hovoriť práve v kontexte dôvodov pre zrušenie neodkladného opatrenia. To, či došlo k zrušeniu neodkladného alebo zabezpečovacieho opatrenia na návrh alebo *ex offo* však nebude hrať rolu. Obe zmieňované situácie preto bude možné subsumovať pod prípustnosť odvolania podľa § 357 písm. e) CSP.[24]

[24] V praxi súdov sa však objavili aj opačné názory, podľa ktorých Civilný sporový poriadok vo svojom § 357 nepripúšťa možnosť podať opravný prostriedok proti uzneseniu o zamietnutí „návrhu“ na zrušenie neodkladného opatrenia tak, ako to *expressis verbis* uvádza v § 357 písm. d), i) a o) CSP. Odvolanie je v zmysle týchto názorov

Na tomto mieste zároveň dodávame, že podľa nášho názoru a súčasne vychádzajúc z teleologického výkladu bude možné pripustiť odvolanie aj voči uzneseniu prvoinštančného súdu o zrušení neodkladného opatrenia alebo zabezpečovacieho opatrenia podľa § 336 ods. 4 CSP, i keď dôvod podľa tohto ustanovenia nie je výslovne uvedený v § 357 písm. e) CSP. Ustanovenie § 336 ods. 4 CSP totiž odkazuje na primerané použitie § 335 CSP, pričom dôvod podľa § 335 CSP už, naopak, v § 357 písm. e) CSP je výslovne uvedený.

Iný variant predstavuje situácia predpokladaná v § 357 písm. f) CSP, v zmysle ktorého je prípustné odvolanie proti „*uzneseniu súdu prvej inštancie o návrhu na opravu chýb v písaní a počítaní a iných zrejmých nesprávností, okrem odôvodnenia*“. V tomto prípade je zrejmé, že zákonodarca úmyselne neobmedzil rozsah predmetného ustanovenia iba na situáciu, keď súd nesprávne vykoná navrhované vykonanie opravy chýb v písaní alebo počítaní. Rovnako preto treba rátať s prípustnosťou odvolania aj v prípade, ak dôjde k zamietnutiu návrhu na vykonanie opravy chýb v písaní alebo počítaní. Uvedené opätovne vyplýva z uplatnenia teleologického výkladu. V § 357 písm. g) CSP je totiž jasne uvedené, že odvolanie je prípustné iba proti „*uzneseniu súdu prvej inštancie o zamietnutí návrhu na doplnenie rozsudku*“. Ustanovenie § 357 písm. f) CSP však nehovorí nič o tom, aby bolo odvolanie prípustné iba proti uzneseniu o zamietnutí návrhu na opravu chýb v písaní a počítaní a iných zrejmých nesprávnosti, okrem odôvodnenia. Zákonodarca teda úmyselne vynechal pojem „zamietnutie“. Z uvedeného je *ex ratione legis* zrejmý extenzívny výklad.

Na základe vyššie uvedených záverov tejto state je legitímne konštatovať, že na § 357 CSP je v zásade možné nahliadať prizmou extenzívneho výkladu.[25] Tento záver o prednosti extenzívneho výkladu podľa nášho názoru primerane reflektuje povahu § 357 CSP, ktorú možno (minimálne) v porovnaní s minulou právnou úpravou považovať vo vzťahu k odvolaniu za limitujúcu a v určitom smere odôvodňujúcu spomínaný extenzívny výklad.

4. Jednoinštančné súdnictvo na hranici ústavných medzí

prípustné iba proti uzneseniu o samotnom „zrušení neodkladného opatrenia“. O určitých protichodných tendenciách či nejednoznačnosti v praxi súdov však svedčí aj tá skutočnosť, že súd prvej inštancie v ilustrovanom a ďalej uvádzanom rozhodnutí poučil strany o tom, že odvolanie proti uzneseniu o zamietnutí návrhu na zrušenie neodkladného opatrenia je prípustné. Bližšie pozri rozhodnutie Krajského súdu v Žiline zo dňa 29.09.2017, sp. zn. 6Co/190/2017.

[25] Výnimkou je snáď v tejto kapitole uvedený výklad k § 375 CSP.

Napriek tomu, že v niektorých prípadoch je predsa len možné domôcť sa nápravy nesprávneho uznesenia súdu prvej inštancie, ktoré nie je výslovne uvedené v § 357 CSP, existujú situácie, kedy to vôbec nepripadá do úvahy. To znamená, že za žiadnych okolností sa nebude možné domôcť nápravy uznesenia súdu prvej inštancie prostredníctvom odvolania. Otázkou tu teda ostáva, či v takýchto prípadoch nedochádza k vybočovaniu z ústavných medzí práva na spravodlivý súdny proces. Za účelom zodpovedania tejto otázky sa v ďalších riadkoch preto pokúšame načrtnúť niektoré z relevantných situácií.

4.1 Uznesenie o uložení poriadkového opatrenia

Prvá z nami ilustrovaných situácií sa týka uznesenia o uložení poriadkovej pokuty podľa § 102 CSP. Podľa aktuálnej právnej úpravy proti takémuto rozhodnutiu nie je prípustný žiaden opravný prostriedok ani iný prostriedok procesnej nápravy. Jediným potenciálnym prostriedkom nápravy je ústavná sťažnosť. Tu však nastávajú zásadné komplikácie.

In medias res, Ústavný súd SR sa k povahe uznesenia o uložení poriadkovej pokuty najprv vyjadroval spôsobom, že takéto rozhodnutie v zásade je spôsobilé zasiahnuť do základných práv a slobôd strán.[26] Z tohto dôvodu patril prieskum týchto uznesení vydaných v sústave všeobecných súdov k základným ústavným princípom spravodlivého procesu vo všetkých jeho aspektoch. Bližšie zdôvodnenie takéhoto postupu spočívalo v tom, že poriadkové pokuty mohli byť vydávané na základe voľného uváženia, čím nebol vylúčený ich potenciálne diskriminačný efekt proti rôznym subjektom. Rozhodnutia o uložení poriadkovej pokuty teda mali potenciál byť arbitrárnymi, čím mohlo dôjsť k „hrubému“ porušeniu práva na spravodlivý proces a taktiež vlastníckeho práva.

Rozdielny názor na povahu rozhodnutia o uložení poriadkovej pokuty ponúkol Ústavný súd SR len krátko na to. V zmysle prezentovaného názoru bolo konštatované, že i keď sa rozhodnutie o poriadkovej pokute javí ako spôsobilé zasiahnuť do základných práv, je nevyhnutné vychádzať jednak z charakteru rozhodnutia a jednak z výšky pokuty.[27]

Pokiaľ ide o charakter rozhodnutia o uložení poriadkovej pokuty, jedná sa v prvom rade o procesnú sankciu vynucujúcu splnenie tých procesných povinností, k splneniu ktorých napriek ich uloženiu nedošlo. Následkom poriadkovej pokuty však nie je strata sporu. Poriadková pokuta ako druh poriadkového opatrenia umožňuje zabezpečiť cielený priebeh

[26] Rozhodnutie Ústavného súdu SR zo dňa 20.04.2016, sp. zn. I. ÚS 41/2015.
[27] Rozhodnutie Ústavného súdu SR zo dňa 28.02.2017, sp. zn. III. ÚS 152/2017.

konania. Svojou povahou tak ide o procesné rozhodnutie s procesnoprávnymi dôsledkami len pre určité štádium civilného procesu, ktoré sa nepretavuje do predmetu konania. Vzhľadom na to, že nejde o rozhodnutie vo veci samej a jej dôsledkom nie je strata sporu, nezasahuje do práv a povinností strán konečným spôsobom.

Pokiaľ ide o výšku pokuty, ako druhý z posudzovaných aspektov, Ústavný súd SR konštatoval, že pri jej určovaní súd disponuje voľnou úvahou, ktorá však nie je absolútna. Naopak, je obmedzená maximálnou možnou hranicou 500 EUR, z dôvodu čoho ide obvykle o pokuty bagateľnej výšky.

S ohľadom na to Ústavný súd SR konštatoval, že pri tomto rozhodnutí nemožno uvažovať o neprimeranom zaťažovaní všeobecných súdov iba z dôvodu, aby zákonodarca formalisticky naplnil princíp dvojinštančnosti. Naopak, k neformalistickému naplneniu princípu dvojinštančnosti dochádza v prípade trestnoprávnych vecí, pri ktorých musí byť konanie povinne dvojinštančné, nakoľko to priamo vyplýva z čl. 2 Protokolu č. 7 k Dohovoru. Sankciu v podobe poriadkovej pokuty však nemožno stotožniť s trestnoprávnou vecou iba z dôvodu, že ide o sankciu ako takú. Takáto extenzívna interpretácia nášho právneho poriadku by nebola prípustná.[28] Zároveň už samotný zákonodarca uvádza, že „*kto raz poruší povinnosť, mal by byť sankcionovaný*“.[29] Je teda zrejmé, že zmyslom poriadkového opatrenia je, ako sme už uviedli, zabezpečenie plynulého postupu súdu, nie „rozmnožovanie“ konania o ďalšie konania. Ak by sme preto trvali na dodržaní dvojinštančnosti konania, nemohli by sme zadosťučiniť zmyslu právnej úpravy. V tomto smere sa zároveň Ústavný súd SR v jednom zo svojich rozhodnutí vyjadril, že striktné trvanie na formálnych stránkach práva (akou by teoreticky mohla byť v tomto prípade aj dvojinštančnosť konania) neplní žiadnu rozumnú funkciu, no dochádza tým práve k popieraniu samotného zmyslu právnej úpravy.[30]

Potreba dvojinštančnosti konania teda bola pri uznesení o uložení poriadkovej pokuty Ústavným súdom SR vylúčená s odôvodnením, že nastolená právna úprava je výsledkom rozumnej úvahy zákonodarcu a teda nejde o svojvoľný postup zákonodarcu. Zároveň ide o právnu úpravu primeranú významu vylučovaného rozhodnutia, ktorá má výnimočný a priamo v zákone odôvodnený či zo zákona vyvoditeľný účel alebo ospravedlnenie. Ústavný súd však

[28] V rozhodnutí ESĽP vo veci Lauko v. Slovensko zo dňa 02.09.1998, sťažnosť č. 26138/95 vyhodnotil ESĽP zákon o priestupkoch ako zákon spadajúci do odvetvia trestného práva hmotného. Z toho však nemožno vyvodiť, že akákoľvek sankcia, navyše uložená s cieľom plynulého chodu konania, bude mať trestnoprávnu povahu, ktorá by nevyhnutne vyžadovala dvojinštančnosť konania.
[29] Dôvodová správa k § 102 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok.
[30] Rozhodnutie Ústavného súdu SR zo dňa 19.09.2002, sp. zn. IV. ÚS 19/02.

v danom rozhodnutí zároveň konštatoval, že „*ak zákonodarca na jednej strane disponuje voľnou úvahou o tom, že by bolo neprimerané zaťažovať odvolacie súdy preskúmaním takých rozhodnutí, jeho postup na druhej strane nesmie prekročiť uvedený limit – rozumný predpoklad, že vylučované rozhodnutie neohrozí alebo nemôže ohroziť dodržiavanie základných práv a slobôd*.“

Tu sa však treba pristaviť. Ak sa aj dvojinštančnosť konania v rámci všeobecnej sústavy súdov nepreukáže ako nevyhnutne potrebná, je o to viac prekvapivé, ak Ústavný súd SR *de facto* vylúči prieskum takéhoto rozhodnutia dokonca v ústavnej rovine. K tomu ústavný súd totiž v citovanom rozhodnutí uvádza, že nie je jeho úlohou prehodnocovať správnosť poriadkového opatrenia všeobecného súdu, a to ani v prípade, ak by s takým rozhodnutím nesúhlasil. Rozhodnutie o uložení poriadkového opatrenia by preto podľa názoru Ústavného súdu SR malo byť vylúčené z prieskumu vecí ústavným súdom. Jedinou výnimkou je snáď iba „extrémne vybočenie zo štandardov“ uplatňovaných všeobecnými súdmi, ktoré môžu mať za následok porušenie ústavou garantovaných základných práv alebo slobôd, alebo absencia primeraného zdôvodnenia rozhodnutia o uložení poriadkovej pokuty. Tu sa však ale pýtame, či vôbec môže dôjsť k uvádzanému extrémnemu vybočeniu z aplikovaných štandardov súdov, ak ústavný súd skúma ústavnosť uloženia poriadkového opatrenia vždy len v kontexte povahy rozhodnutia o uložení poriadkovej pokuty a výšky uloženej pokuty, ktorá je limitovaná samotným zákonom. Nazdávame sa preto, že jediný prípad extrémneho vybočenia bude súvisieť práve s druhým z uvádzaných dôvodov, kedy môže dôjsť uložením poriadkovej pokuty k porušeniu základných práv alebo slobôd, a to s nedostatočným odôvodnením tohto predmetného rozhodnutia. Ak totiž súd primerane neodôvodní uloženie poriadkového opatrenia, práve vtedy môže hoci aj 500 eurová pokuta zasiahnuť do základných práv alebo slobôd daného subjektu a zároveň práve vtedy je vôbec prípustné hovoriť o extrémnom vybočení zo štandardov rozhodovacej činnosti všeobecných súdov.

Nastoleného trendu a pohľadu na charakter rozhodnutia o poriadkovej pokute sa ústavný súd pridržal aj v ďalších svojich rozhodnutiach.[31]

V prípade rozhodnutia Ústavného súdu SR zo dňa 28.02.2017 uvedeného pod sp. zn. III. ÚS 152/2017, ako druhého prezentovaného názoru, ide o zásadné preklenutie len o čosi skôr uvedeného názoru tohto súdu zo dňa 20.04.2016 so sp. zn. I. ÚS 41/2015. Kým totiž

[31] Ide napr. o rozhodnutie Ústavného súdu SR zo dňa 31.08.2017, sp. zn. I. ÚS 389/2017 či rozhodnutie Ústavného súdu SR zo dňa 07.03.2018, sp. zn. I. ÚS 66/2018.

ústavnoprávny prieskum rozhodnutia o uložení poriadkovej pokuty v prvom prípade je v zásade prípustný, v druhom prípade je v zásade neprípustný. Prirodzene, rozdielnosť by bolo možné dôvodiť prijatím nového kódexu, ktorý upravuje ukladanie poriadkových opatrení súdom v civilnom procese. Na druhej strane však porovnaním pôvodného § 53 OSP (a rovnako § 202 OSP) a aktuálneho § 102 CSP (a tiež § 357 CSP) nemožno dospieť k žiadnemu argumentu, ktorý by odôvodňoval vylúčenie rozhodnutia o uložení poriadkového opatrenia z ústavnoprávneho prieskumu. Rozdielnosť právnych úprav totiž zasahuje len do princípu dvojinštančnosti konania.

Záverom k uzneseniu o uložení poriadkového opatrenia dodávame, že ide o druh uznesenia, ktorým sa upravuje vedenie konania, nakoľko zostáva bez vplyvu na rozhodnutie vo veci samej, nemôže privodiť vážnejšiu ujmu na právach sporových strán a taktiež sa týka otázok, ktoré si v záujme hospodárnosti konania vyžadujú rýchle riešenie.[32] Súd ním preto v zmysle § 237 ods. 2 CSP nie je viazaný. Ak teda súd vydá uznesenie o uložení poriadkového opatrenia, bude ho môcť zrušiť. Problémom však ostáva to, že na zrušenie uznesenia, resp. na to, aby súd prestal byť viazaný svojím vydaným uznesením, nie je nárok. Dotknutá strana teda nemá k dispozícii žiadne prostriedky, ktorými by sa domohla zrušenia daného uznesenia. Aj z tohto dôvodu sa nazdávame, že podmienky posudzovania prípustnosti ústavnoprávneho prieskumu voči uzneseniu o uložení poriadkového opatrenia by nemali byť tak reštriktívne, ako to vyplýva zo súčasného trendu judikatúry ústavného súdu. Za prístupnejšie považujeme práve riešenie vyplývajúce zo staršieho rozhodnutia Ústavného súdu SR zo dňa 20.04.2016 uvedeného pod sp. zn. I. ÚS 41/2015, v zmysle ktorého je rozhodnutie o uložení poriadkovej pokuty „*v zásade spôsobilé zasiahnuť do základných práv a slobôd*“. Ak teda aktuálna právna úprava (na rozdiel od predošlej) vylučuje podanie odvolania voči uzneseniu o uložení poriadkovej pokuty, táto zmena by nemala zároveň prispievať k reštrikcii ústavnoprávneho prieskumu takýchto rozhodnutí.

4.2 Uznesenie o povinnosti zložiť preddavok na znalecké dokazovanie

Ďalšia z ilustrovaných situácií sa týka uznesenia o uložení povinnosti zložiť preddavok na trovy dôkazu podľa § 253 CSP. Ide o uznesenie, ktoré súd vydáva v súvislosti s preddavkovou povinnosťou zodpovedajúcou predpokladaným nákladom spojeným s obstaraním dôkazného prostriedku a s vykonaním dôkazu. Účel takejto právnej úpravy možno

[32] KOTRECOVÁ, A. *Uznesenie v systéme súdnych rozhodnutí v civilnom procese*. Bratislava: C. H. Beck, 2016, s. 24.

vidieť, okrem iného, v ochrane vymožiteľnosti náhrady týchto trov v prípade, ak strana počas konania napríklad postúpi pohľadávku na inú osobu, u ktorej nie je zabezpečená jej vymožiteľnosť.[33] V prípade trov znaleckého dokazovania je ale uloženie preddavkovej povinnosti v zmysle § 253 CSP obligatórne.[34] Ide tu o sumu, ktorá musí byť v súlade s pekuniárnym princípom vyčíslená v peniazoch a určená vždy *ad hoc* s prihliadnutím na nákladnosť dôkazného prostriedku. Táto suma zároveň má byť vymedzená tak, aby pokrývala všetky očakávané trovy dôkazu a aby v súlade s princípom hospodárnosti uvedeným v čl. 17 CSP nezaťažovala stranu, ktorej sa táto povinnosť ukladá, nad nevyhnutný rozsah.[35]

Čo však ale v prípade, ak strana bude dotknutá preddavkovou povinnosťou nad nevyhnutný rozsah? Praktickým príkladom môže byť situácia, v ktorej bude na preddavok na trovy znaleckého dokazovania zaviazaný ten, kto znalecké dokazovanie ani len nenavrhol, pričom pôjde o extrémne vysokú až likvidačnú sumu (7.800 EUR), ktorú strana objektívne nebude schopná zložiť.[36] V súčasnosti podľa § 357 CSP nie je možné podať proti takémuto uzneseniu odvolanie.[37] Znamená to, že strana bude povinná zložiť preddavok určený hoci aj nad nevyhnutný rozsah, v opačnom prípade súd v zmysle § 253 ods. 3 CSP navrhnutý dôkaz nevykoná, čo môže eventuálne viesť k strate sporu.[38]

Nemenej zaujímavou je situácia, ak súd síce určí preddavkovú povinnosť v primeranom rozsahu, no uloží ju strane, ktorá nemá reálny záujem na vykonaní dôkazu.[39] Takáto strana, pochopiteľne, nemusí mať žiadnu pohnútku či dôvod preddavok zložiť, vplyvom čoho sa predmetný dôkaz nevykoná. Uznesenie, ktorým sa táto preddavková povinnosť uloží, pritom

---

[33] BEREZŇANINOVÁ, Ľ. K prípustnosti odvolania proti rozhodnutiu o povinnosti zložiť preddavok na trovy konania podľa § 141a OSP (I. časť). In: *Bulletin slovenskej advokácie*, 2015, roč. 21, č. 7-8, s. 22.

[34] Jedinou výnimkou, kedy nedôjde k uloženiu preddavkovej povinnosti v prípade znaleckého dokazovania, je podľa § 253 CSP situácia, ak strane bolo priznané oslobodenie od súdneho poplatku.

[35] ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 904.

[36] Bližšie pozri rozhodnutie Ústavného súdu SR zo dňa 05.04.2017, sp. zn. I. ÚS 194/2017. Dodávame, že v tomto rozhodnutí Ústavný súd SR odmietol sťažnosť, ktorej základ sa týkal práve preddavku na trovy znaleckého dokazovania. Ústavný súd pritom v závere na margo veci konštatoval, že predmetom tejto sťažnosti je vec, ktorú možno zaradiť k veciam, pri ktorých nemožno proti prvoinštančnému rozhodnutiu súdu podať" odvolanie v zmysle platného Civilného sporového poriadku. V takýchto prípadoch je preto podľa ústavného súdu proti logike pripustiť", aby prieskum týchto vecí bol automaticky posunutý do roviny ústavného súdnictva. Podľa nášho názoru sa tu však javí ako potrebné zdôrazniť, že i keď súhlasíme s tým, že takáto vec nemôže mať garantovaný ústavnoprávny prieskum, nemožno však túto možnosť ani vylúčiť.

[37] V prípade, že uznesenie o povinnosti zložiť preddavok na trovy dôkazu vydal vyšší súdny úradník, je proti nemu ako prostriedok procesnej nápravy prípustná sťažnosť.

[38] Uvedené ustanovenie však zrejme nie je možné aplikovať na mimosporové konania upravené v zákone č. 161/2015 Z.z. Civilný mimosporový poriadok, nakoľko tieto konania sú v zmysle § 35 predmetného zákona ovládané vyšetrovacím princípom. Súd je preto povinný vykonať dôkaz aj bez zloženého preddavku.

[39] Pripomíname, že súd túto povinnosť určuje podľa vlastného uváženia, pričom preddavková povinnosť sa taktiež môže vzťahovať na dôkaz, ktorý nenavrhla žiadna zo strán, i keď jeho vykonanie *de facto* bude v prospech jednej zo strán.

strana majúca skutočný záujem na vykonaní dôkazu nebude môcť napadnúť odvolaním, nakoľko je odvolanie proti takémuto uzneseniu vylúčené. Oproti prvej ilustrovanej situácii týkajúcej sa neprimerane vysokého preddavku sa však strana v tomto prípade nebude môcť ani odvolať a ani zložiť požadovaný preddavok (nakoľko touto povinnosťou bude zaťažená práve druhá, nezainteresovaná strana), čím bude vystavená ešte vyššiemu riziku, že súd určitý kľúčový dôkaz nevykoná.

S aktuálnou právnou úpravou nepripúšťajúcou odvolanie voči predmetnému uzneseniu sa nemôžeme plne stotožniť.

V prvom rade ustanovenie § 253 CSP obligatórne určuje povinnosť zložiť preddavok na znalecké dokazovanie. *Ergo*, zákon nepripúšťa, na rozdiel od iných dôkazných prostriedkov, žiadnu fakultatívnosť. Strana navrhujúca znalecké dokazovanie sa tejto povinnosti, až na výnimku v podobe oslobodenia od súdneho poplatku, nebude môcť vyhnúť. Z dôvodu obligatórnosti uloženia tejto povinnosti tu súd zároveň nezohľadňuje sociálne postavenie strany ako v prípade ukladania preddavku pri iných dôkazných prostriedkoch.

Zároveň, výška preddavku bude vždy závisieť od aktivity konkrétneho sudcu a od toho, akým spôsobom tento sudca identifikuje výšku preddavku. Takáto možnosť však nevyhnutne alternuje s prílišným subjektivizmom a s ním spojenými dôsledkami. Súd môže vychádzať zo všeobecných skutočností a zo skutočností známych z jeho činnosti. Čo však bude brániť subjektívnemu pochybeniu? A čo úmyselnému nafúknutiu preddavkovej povinnosti?

Tretí dôvod v prospech možnosti odvolať sa voči uzneseniu o zložení preddavkovej povinnosti tkvie práve vo výnimke oslobodzujúcej spod tejto povinnosti. Znalecké dokazovanie v rámci režimu Civilného sporového poriadku nie je *ex lege* povinne preddavkované v prípade, ak strane bolo priznané oslobodenie od súdneho poplatku podľa § 254 CSP. Komentár k citovanému ustanoveniu však uvádza, že nepostačuje iba čiastočné oslobodenie.[40] Naopak, je potrebné riadne, a teda celkové oslobodenie spod tejto povinnosti na to, aby strana nebola zaťažená povinnosťou zložiť preddavok. Ide teda o konštrukciu, ktorá znevýhodňuje sociálne slabší subjekt, ktorý bude znášať preddavkovú povinnosť aj v prípade, že mu súd prizná oslobodenie od povinnosti platiť súdny poplatok, no iba čiastočne. Trovy konania sú pritom

[40] ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 905. Pripúšťame však, že sa vyskytol aj opačný názor, v zmysle ktorého aj čiastočné oslobodenie od povinnosti platiť súdny poplatok odôvodňuje neuloženie povinnosti zložiť preddavok. Bližšie pozri SMYČKOVÁ, R., ŠTEVČEK, M., TOMAŠOVIČ, M., KOTRECOVÁ, A. a kol. *Civilný mimosporový poriadok. Komentár.* Bratislava: C. H. Beck, 2017, s. 197.

spoluurčujúcim faktorom toho, či sa právo na spravodlivý súdny proces naplní aj reálnym obsahom. Prístup k súdu a inej právnej ochrane totiž zväčša závisí od toho, či subjekt má vytvorené dostatočné ekonomické predpoklady na uplatnenie spomínaného práva na spravodlivé súdne konanie, preto bezvýnimočné spoplatnenie súdneho konania by mohlo v niektorých prípadoch spôsobovať prekážku riadnej súdnej ochrany.[41]

V tejto súvislosti tiež uvádzame, že objektívna možnosť strany zaplatiť súdny poplatok ešte neznamená, že táto strana bude disponovať dostatočnými prostriedkami na zaplatenie preddavkov, ktorých výška môže byť ďaleko vyššia ako výška vytýčeného súdneho poplatku. To znamená, že ak aj existuje výnimka spod povinnosti znášať preddavok na trovy znaleckého dokazovania, táto výnimka reálne vôbec nemusí riešiť situácie, v ktorých strana síce spĺňa predpoklady na zaplatenie celej výšky súdneho poplatku, no nebude môcť zložiť preddavok na trovy znaleckého dokazovania. *Per analogiam*, ESĽP v rámci posudzovania majetkových pomerov uviedol, že objektívne posúdenie finančnej situácie nemôže byť založené iba na hypotetickej možnosti zaplatiť súdny poplatok, ale musí vychádzať aj zo skutočností preukázaných v konaní.[42] Aj z toho pohľadu by sa malo posúdenie možnosti zložiť preddavok na trovy znaleckého dokazovania odvíjať práve od reálnych skutočností preukázaných v konaní, nie od hypotetickej možnosti zaplatiť súdny poplatok.

Štvrtý dôvod v prospech úpravy pripúšťajúcej odvolanie voči uzneseniu o povinnosti zložiť preddavok v podstate súvisí a odvíja sa od dôvodu uvádzaného pri uznesení o uložení poriadkového opatrenia. Uznesenie o povinnosti zložiť preddavok, na rozdiel od uznesenia o uložení poriadkového opatrenia, nepredstavuje druh uznesenia, ktorým sa upravuje vedenie konania.[43] Súd ním preto v zmysle § 238 CSP ods. 2 *a contrario* je viazaný, z dôvodu čoho naň musí prihliadať a nie je možné ho zrušiť. Z dôvodu, že nejde o uznesenie upravujúce vedenie konania, má takéto uznesenie priamy vplyv na rozhodnutie vo veci samej a môže privodiť vážnejšiu ujmu na právach strán. Zároveň sa netýka iba takých otázok, ktoré v záujme hospodárnosti vyžadujú rýchle riešenie bez toho, aby odopretie možnosti opravného prostriedku mohlo byť na ujmu strán.[44] Ak teda proti rozhodnutiu o povinnosti zložiť preddavok nie je prípustné odvolanie a dokonca ho nemožno ani zrušiť z dôvodu, že nejde

[41] FICOVÁ, S., ŠTEVČEK, M. a kol. *Občianske súdne konanie.* 2. vydanie. Praha: C. H. Beck 2013, s. 299.
[42] Rozhodnutie ESĽP vo veci Jedamski a Jedamska v. Poľsko zo dňa 26.07.2005, sťažnosť č. 73547/01, bod 60.
[43] *Sborník stanovisek, závěrů, rozborů a zhodnocení soudní praxe, zpráv o rozhodování soudů a soudních rozhodnutí Nejvyššího soudu 1964* – 1969. Svazek III. Praha: SEVT, 1980, s. 329, 330.
[44] Uvedené *a contrario* vyplýva z rozhodnutia Najvyššieho súdu SR zo dňa 15.07.2010, sp. zn. 5 Cdo 101/2010 pojednávajúceho, okrem iného, o povahe uznesenia upravujúceho vedenie konania.

o uznesenie upravujúce vedenie konania, sme o to viac presvedčení, že minulá právna úprava na tomto mieste vykazovala podstatnejšie pozitíva.

Z vyššie uvedených dôvodov zastávame názor, že aktuálna právna úprava by *de lege ferenda* mala pripúšťať odvolanie aj proti uzneseniu o zložení preddavku na znalecké dokazovanie. Odvolanie proti tomuto uzneseniu pripúšťala aj predošlá právna úprava Občianskeho súdneho poriadku[45], pričom aktuálne upustenie od odvolania voči tomuto druhu uznesenia podľa nášho názoru nenachádza dostatočné a legitímne odôvodnenie.

4.3 Uznesenie, proti ktorému Občiansky súdny poriadok odvolanie nevylučoval

Pri analýze aktuálnej právnej úpravy má komparácia so starou právnou úpravou predovšetkým interpretatívno-argumentačný význam. Tak historický, ako aj komparatívny výklad sa radia medzi metódy výkladu právnych noriem, *in concreto* metódy nadštandardné, na ktoré súdy nielen prihliadajú, ale ich aj aplikujú.[46] Isté priame, pozitívnoprávne konotácie však nemožno upriečť situácii riešiacej stret, resp. kolíziu porovnávaných úprav, ktorá je aj v súčasnosti naďalej aktuálna, a to napriek tomu, že od účinnosti Civilného sporového poriadku uplynuli už takmer dva roky.

V prípade odvolania je predovšetkým zaujímavá otázka, ako sa má súd postaviť k odvolaniu podanému za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku proti uzneseniu, voči ktorému už Civilný sporový poriadok takéto odvolanie nepripúšťa. I keď je odpoveď zdanlivo nekomplikovaná, istú polemiku vyvolala prax krajských súdov odmietajúca takto podané odvolanie, čo dokumentuje aj rozhodnutie Ústavného súdu, v zmysle ktorého ústavný súd nevyhovel sťažnosti odvolateľa proti uzneseniu krajského súdu o odmietnutí odvolania.[47]

---

[45] Ustanovenie § 202 OSP (v znení pred účinnosťou Civilného sporového poriadku) síce vylučovalo odvolanie proti uzneseniu, ktorým sa rozhodlo o povinnosti zložiť preddavok na trovy konania podľa § 141a OSP, samotné ustanovenie § 141a OSP sa však už v naposledy účinnom znení Občianskeho súdneho poriadku nenachádzalo. Navyše, aj počas svojej krátkej existencie (platnosti a účinnosti) povinnosť zložiť preddavok na trovy konania podľa § 141a OSP nenahrádzala povinnosť zložiť preddavok na trovy dôkazu podľa § 141 OSP. To znamená, že vždy išlo o samostatné preddavkové povinnosti, pričom proti uzneseniu, ktorým sa rozhodlo o povinnosti zložiť preddavok na trovy dôkazu podľa § 141 OSP bolo podľa predošlej právnej úpravy vždy prípustné odvolanie. K problematike prípustnosti odvolania proti uzneseniu o uložení preddavkovej povinnosti na trovy konania podľa niekdajšieho § 141a OSP bližšie pozri BEREZŇANINOVÁ, Ľ. K prípustnosti odvolania proti rozhodnutiu o povinnosti zložiť preddavok na trovy konania podľa § 141a OSP (I.+II. časť). In: *Bulletin slovenskej advokácie,* 2015, roč. 21, č. 7-8 a č. 9.

[46] Ak súd síce aplikuje právne predpisy formálne súladne s ich textom, avšak odhliadne od reálnych spoločenských vzťahov, dopúšťa sa prílišného formalizmu, čím porušuje právo na spravodlivý súdny proces. Bližšie pozri rozhodnutie Ústavného súdu ČR zo dňa 28.11.2012, sp. zn. I. ÚS 563/11.

[47] Ide o rozhodnutie Ústavného súdu SR zo dňa 04.07.2017, sp. zn. III. ÚS 267/2017, ktoré už našlo svoje spracovanie v príspevku dr. Sedlačka uverejnenom v Bulletine slovenskej advokácie pod č. 1-2/2018. Bližšie pozri

Dôvod, prečo uvádzame dané rozhodnutie v závere tejto kapitoly spočíva v tom, že ak by odpoveď na nastolenú otázku bola negatívna, t. j. ak by súd za účinnosti Civilného sporového poriadku odmietol odvolanie podané za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku, ktorý pripúšťal dané odvolanie, jednalo by sa o taký prípad jednoinštančného súdnictva, ktorý by priamo zasahoval do práva na spravodlivý súdny proces. Uvedené rozhodnutie Ústavného súdu preto z dôvodu komplexnosti ďalej bližšie objasňujeme, i keď v podobných významových odtieňoch odkazujeme na spomínaný príspevok dr. Sedlačka.

Podstata veci, ako sme už načrtli, sa týkala posúdenia toho, či došlo k porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 Ústavy SR z dôvodu odmietnutia odvolania. Súd prvej inštancie pripustil zmenu účastníka konania na strane žalobcu, proti čomu podal sťažovateľ ešte pred účinnosťou Civilného sporového poriadku odvolanie. To však odvolací súd po prijatí Civilného sporového poriadku odmietol s poukázaním na § 357 CSP. Neskôr tento postup obhajoval okamžitou aplikabilitou novej procesnej úpravy.

Ústavný súd SR k situácii konštatoval, že sťažovateľ vzhľadom na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR[48] nebol oprávnenou osobou na podanie odvolania a tiež to, že podanie odvolania nemalo potenciál ústavne významným spôsobom ovplyvniť správnosť rozhodnutia sporu v jeho merite. Dodal ale, že princíp justifikácie účinkov procesných úkonov vyjadrený v § 470 ods. 2 CSP je „*účinnou brzdou prípadnej retroaktívnej interpretácie a aplikácie novej procesnej úpravy. Tento princíp je spôsobilý obmedziť plné rozvinutie okamžitej aplikability v prípade, ak by jej plné rozvinutie mohlo spôsobiť ústavnú nonkonformitu rozhodnutia.*“ Keďže však podané odvolanie nebolo spôsobilé významným spôsobom ovplyvniť správnosť rozhodnutia sporu a javilo sa iba ako neopodstatnené a zastierajúce predĺženie rozhodovania v merite veci, súd nekonštatoval porušenie práva na spravodlivý súdny proces a sťažnosti sťažovateľa nevyhovel. Inými slovami, ústavný súd sa priklonil k názoru, že odvolanie podané v čase jeho prípustnosti nemôže byť odmietnuté z dôvodu princípu okamžitej aplikability procesných noriem, ktorý je limitovaný princípom justifikácie procesných úkonov.

Opätovne z dôvodu komplexnosti zároveň dopĺňame situáciu z iného súdka, kedy je odvolanie podané už za účinnosti Civilného sporového poriadku, avšak proti uzneseniu vydanému na základe osobitných predpisov, ktoré pri otázke prípustnosti odvolania odkazujú na primerané použitie Občianskeho súdneho poriadku. Ako príklad možno uviesť podanie

SEDLAČKO, F. Prípustnosť odvolania v intertemporálnych súvislostiach CSP. In: *Bulletin slovenskej advokácie*, 2018, roč. 24, č. 1-2, s. 4-5.

[48] Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR zo dňa 22.12.2009, sp. zn. 4 M Obdo 4/2009.

odvolania proti uzneseniu o zrušení konkurzu podľa zákona č. 328/1991 Zb. o konkurze a vyrovnaní v znení neskorších predpisov, ktorým sa zaoberal aj Najvyšší súd SR[49]. V tejto súvislosti najvyšší súd uviedol, že ak osobitný zákon odkazuje na primerané použitie Občianskeho súdneho poriadku (ktorý pripúšťa odvolanie voči rozhodnutiu, ktoré bolo vydané za účinnosti Civilného sporového poriadku), avšak Civilný sporový poriadok odvolanie nepripúšťa, „*je potrebné posudzovať prípustnosť odvolania podľa Civilného sporového poriadku s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu (...) tak, aby došlo k naplneniu princípu právnej istoty a legitímnych očakávaní, že spor bude rozhodnutý spravodlivo*."

Je zjavné, že odmietnutie odvolania iba z dôvodu princípu okamžitej aplikability procesných noriem by odporovalo právu na spravodlivý súdny proces, ako aj právnej istote, a z tohto pohľadu by nešlo o jednoinštančné súdnictvo, ktoré za istých okolností môže byť ústavnoprávne súladné či realizovateľné. Rovnako odmietnutie odvolania podaného za účinnosti Civilného sporového poriadku proti uzneseniu vydanému na základe osobitného predpisu, ktorý odkazuje na primerané použitie Občianskeho súdneho poriadku (pričom Civilný sporový poriadok voči takémuto rozhodnutiu odvolanie nepripúšťa), je taktiež v rozpore s právom na spravodlivý súdny proces. Zmena právnej úpravy a prípadné rozšírenie § 357 CSP v týchto prípadoch preto evidentne nie sú potrebné. Riešenie akýchkoľvek interpretačných problémov tu totiž spočíva v racionálnom výklade zákona.

5. Záver

Civilný sporový poriadok nepochybne priniesol množstvo prvkov napomáhajúcich odbremeneniu súdov a rýchlemu i spravodlivému súdnemu procesu. Prirodzene, jedným z týchto prvkov je aj právna úprava prípustnosti odvolania voči uzneseniu, v rámci ktorej sa zúžil okruh napadnuteľných uznesení. Podstatné pozitíva sú práve na tomto mieste vyvažované nemalými negatívami.

Ako sme podotkli v článku, dvojinštančnosť konania v zásade nie je nevyhnutnosťou, preto právna úprava môže dokonca celkom vylúčiť uplatnenie opravného prostriedku voči určitému druhu rozhodnutia. Takáto koncepcia je ústavnoprávne i eurokonformne súladná. Na druhej strane však je potrebné sa zaoberať tým, či jednoinštančné konanie nebude kontraproduktívne, nakoľko je otázne, do akej miery takéto konanie korešponduje s právom na

[49] Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR zo dňa 30.05.2017, sp. zn. 3Obo/5/2017 (R 65/2017).

spravodlivý súdny proces. Prípady jednoinštančných konaní by mali byť skôr výnimočné, pričom z hľadiska modernej, no spravodlivej právnej úpravy by sa nemali týkať zásadných, i keď možno „len“ procesných rozhodnutí. Ak totiž o niektorej otázke rozhodne sudca uznesením, pričom takéto uznesenie nefiguruje medzi prípadmi uvedenými v § 357 CSP, môže sa stať dané uznesenie vecou svojvôle konkrétneho sudcu s významným dopadom na samotné konanie.

Na základe konklúzií uvedených v článku zastávame názor, že z hľadiska budúcej právnej úpravy by malo dôjsť k rozšíreniu § 357 CSP o uznesenie o uložení poriadkového opatrenia, ako aj o uznesenie o povinnosti zložiť preddavok v prípade ustanovenia znalca, kde sa táto povinnosť obligatórne ukladá. Proti týmto uzneseniam bolo odvolanie prípustné aj podľa predošlej právnej úpravy. Navyše, ústavnoprávny prieskum uznesenia o uložení poriadkového opatrenia je do značnej miery limitovaný, čo teoreticky môže dospieť do akejkoľvek nemožnosti podrobiť dané rozhodnutie prieskumu. V prípade uznesenia o povinnosti zložiť preddavok v prípade ustanovenia znalca strana buď zloží preddavok, alebo súd dôkaz nevykoná, čo v prípade nemožnosti odvolať sa môže viesť až k celkovému procesnému neúspechu vo veci. Ide teda o rozhodnutie so zásadným významom, v rámci ktorého by mala byť zabezpečená maximálna limitácia svojvôle i subjektívneho pochybenia arbitra sporu.

Na druhej strane, taxatívny výpočet (či už pozitívny alebo negatívny) vždy obnáša určité riziká. Neustála zmena, dopĺňanie či „vylepšovanie“ právnej úpravy však nie je vždy potrebné – nezriedka je dokonca nežiaduce. Cestu preklenutia akýchkoľvek interpretačných problémov možno totiž mnohokrát nájsť práve v racionálnom výklade zákona.

ZOZNAM POUŽITÝCH PRAMEŇOV

Publikácie:

1. BEREZŇANINOVÁ, Ľ. K prípustnosti odvolania proti rozhodnutiu o povinnosti zložiť preddavok na trovy konania podľa § 141a OSP (I.+II. časť). In: *Bulletin slovenskej advokácie*, 2015, roč. 21, č. 7-8 a č. 9. ISSN 1335-1079
2. FICOVÁ, S., ŠTEVČEK, M. a kol. *Občianske súdne konanie.* 2. vydanie. Praha: C. H. Beck 2013, 500 s. ISBN 978-80-7400-509-1
3. FICOVÁ, S. *Systém opravných prostriedkov v civilnom procese*. Bratislava : MANZ, 1998, 103 s. ISBN 80-85719-19-3

4. HORA, V. *Československé civilní právo procesní*. III. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2010, 984 s. ISBN 978-80-7357-540-3
5. KOTRECOVÁ, A. *Uznesenie v systéme súdnych rozhodnutí v civilnom procese*. Bratislava: C. H. Beck, 2016, 136 s. ISBN 978-80-89603-47-3
6. SEDLAČKO, F. Prípustnosť odvolania v intertemporálnych súvislostiach CSP. In: *Bulletin slovenskej advokácie*, 2018, roč. 24, č. 1-2, s. 4-5. ISSN 1335-1079
7. SMYČKOVÁ, R., ŠTEVČEK, M., TOMAŠOVIČ, M., KOTRECOVÁ, A. a kol. *Civilný mimosporový poriadok. Komentár.* Bratislava: C. H. Beck, 2017, 1112 s. ISBN 978-80-89603-54-1
8. ŠTAJGR, F. *Zásady civilního soudního řízení*. Praha : Všehrd, 1946.
9. ŠTEVČEK, M. Sťažnosť v Civilnom sporovom poriadku. In: *Justičná revue*, 2016, roč. 68, č. 5, s. 594-602. ISSN 1335-6461
10. ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2016, 1540 s. ISBN 978-80-7400-629-6
11. ŠTEVČEK, M., IVANČO, M. The conception of civil procedure in the Slovak Republic. In: *Juridical Tribune*, 2017, roč. 7, special issue, s. 119-135. ISSN 2247-7195

Súdne rozhodnutia:

12. Rozhodnutie ESĽP vo veci Butkevičius v. Litva zo dňa 26.03.2002, sťažnosť č. 48297/99
13. Rozhodnutie ESĽP vo veci Delcourt v. Belgicko zo dňa 17.01.1970, sťažnosť č. 2689/65
14. Rozhodnutie ESĽP vo veci Dombo Beheer B.V. v. Holandsko zo dňa 27.10.1993, sťažnosť č. 14448/88
15. Rozhodnutie ESĽP vo veci Jedamski a Jedamska v. Poľsko zo dňa 26.07.2005, sťažnosť č. 73547/01
16. Rozhodnutie ESĽP vo veci Lauko v. Slovensko zo dňa 02.09.1998, sťažnosť č. 26138/95
17. Rozhodnutie Krajského súdu v Žiline zo dňa 29.09.2017, sp. zn. 6Co/190/2017
18. Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR zo dňa 22.12.2009, sp. zn. 4 M Obdo 4/2009
19. Rozhodnutia Najvyššieho súdu SR zo dňa 15.07.2010, sp. zn. 5 Cdo 101/2010
20. Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR zo dňa 25.04.2012, sp. zn. 6Sžp/14/2011
21. Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR zo dňa 30.05.2017, sp. zn. 3Obo/5/2017 (R 65/2017)

22. Rozhodnutie Ústavného súdu ČR zo dňa 28.11.2012, sp. zn. I. ÚS 563/11
23. Rozhodnutie Ústavného súdu SR zo dňa 19.09.2002, sp. zn. IV. ÚS 19/02
24. Rozhodnutie Ústavného súdu SR zo dňa 14.09.2006, sp. zn. II. ÚS 195/06
25. Rozhodnutie Ústavného súdu SR zo dňa 03.12.2008, sp. zn. III. ÚS 239/08
26. Rozhodnutie Ústavného súdu SR zo dňa 10.06.2015, sp. zn. I. ÚS 77/2015
27. Rozhodnutie Ústavného súdu SR zo dňa 20.04.2016, sp. zn. I. ÚS 41/2015
28. Rozhodnutie Ústavného súdu SR zo dňa 28.02.2017, sp. zn. III. ÚS 152/2017
29. Rozhodnutie Ústavného súdu SR zo dňa 05.04.2017, sp. zn. I. ÚS 194/2017
30. Rozhodnutie Ústavného súdu SR zo dňa 04.07.2017, sp. zn. III. ÚS 267/2017
31. Rozhodnutie Ústavného súdu SR zo dňa 31.08.2017, sp. zn. I. ÚS 389/2017
32. Rozhodnutie Ústavného súdu SR zo dňa 07.03.2018, sp. zn. I. ÚS 66/2018

Právne predpisy a iné právne dokumenty:

33. Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (oznámenie FMZV č. 209/1992 Zb.)
34. Dôvodová správa k zákonu č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok
35. Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov
36. Zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov
37. Zákon č. 328/1991 Zb. o konkurze a vyrovnaní v znení neskorších predpisov
38. Zákon č. 549/2003 Z. z. o súdnych úradníkoch v znení neskorších predpisov
39. Zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov
40. *Sborník stanovisek, závěrů, rozborů a zhodnocení soudní praxe, zpráv o rozhodování soudů a soudních rozhodnuti Nejvyššího soudu 1964 – 1969. Svazek III*. Praha: SEVT, 1980, s. 329, 330.